

Ana Artola Etxeberria

*Abaltzisketa,
Gipuzkoa
(1923-2018)*

Aurkibidea

Biografia



Abaltzisketako Lizerdiaundi erreka ondoko baserrian jaio zen. Gaztetan eutera aldera egin zuen, ordea, eta Larraitx aldeko Altunetxe baserrira ezkondu zen. Abaltzisketan bizi izan da beti, baserritik eta baserrian.

Zintak

ABL-004

- **Proiektua:** Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Artetxe, Miren
- **Data:** 2009-12-23

- **Iraupena:** 94 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Arteaga, Karmele

Pasarteak

1. Negu gogorrean ardiak zaintzen

- **Erref:** ABL-004/002
- **Iraupena:** 0:01:47. **Hasi:** 00:02:08. **Bukatu:** 00:03:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak
- Baserrria » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:

<p>Artzain ibili behar izan zuen. Gaintzan izaten zituzten ardiak. Bildotsak zaintzen ibiltzen zen. Elurra zenean, arkumeak barruan edukitzen zituzten. Neguak oso gogorrak izaten ziren, orain baino gogorragoak. Jantzi egokirik ez zuten. Orain erregeak bezala bizi garela dio.</p>

Transkripzioa

- Gu're artzai ibili behar izaten gendun.
- Bai, e?
- Beharko!
- Zer zenezkaten ardi asko?
- Ez, uaingo laurdenik ez. Bai, orduako asko izango zan, baiño ez, ez dizut esango zenbat ardi zittun, baiño behiñepein endredoako bazan. Hor Gaintzen izaten giñen ardikin.
- Naparron?
- Ez, hor, hemen dau Gaintze, beste... bai, herri honen paren beste... hor, Gaintze, Ordizi aldea o hortaa, Gaintze.
- Ta noiz juten ziñaten harea?
- Beno, udatzenen juten zien ardikin Santa Maiña, eta eguarrik aldea [atzea] etortzen zien, ardik ume itteko, eta gero hemen ibiltzen zien. Ta gu... bildotsa, bildotsa jakingo dezu zer dan, ttiki... arkumetati hurrena, ta hoik zaintzen-ta ibiltzen giñen gu.
- Zuek ze iten zenuen?
- Haik zaintzen.
- Ta ze in behar izaten zan zaintzeko?
- Haik zaintzeko? Barrutin ibiltzen zian. Zelaien ibiltzen zian, ezta? Eta zelaietio, ba, guk harea ta honea ta, hola ibili. Ta elurre zanen, han barrun eukitzen zien, eta ordun, zea, belar pixkat eman ta. Ta, gaiñentzen, ze esango dizut, ba, nik? Ze... behiñepehin elurre zanen, ardik-eta, gero umek jaiotzen zienen-ta, ai! oso... oo! negu gogorra! Oain, oain ez du urdun bezelako neguik itten. Ordun negu... Beno, halako jantzik eta halako oiñetakok eta... ze uste dezu! Oin? Oin erregea baiño hobeto bizi gea ta! Hala bizi gea!
- Bai, bai, bai.

2. Ardiak nola zaintzen zituzten

- **Erref:** ABL-004/003

- **Iraupena:** 0:00:31. **Hasi:** 00:03:55. **Bukatu:** 00:04:26
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:

<p>Neguan ardiak etxera ekartzen zituzten. Eguerdian basora eta arratsaldean belazeetara eramaten zituzten. Lehen ardiak orain baino hobeto zaintzen zituztela uste du.</p>

Transkripzioa

- Ni konforme nao.
- Ta negua etortzen zanian, ordun, ardik ekartzen zian etxe aldea, ta ze eukitzen zenituen barrutin, hola, normalian?
- Bai.
- Atea gabe?
- Ez, ez, ez, oain oiangok dare atea bare. Ordun basoa ataa ta hola eguardi arten bason ibili, ta atsalden belazea pasa. Uain baiño, [artzantza] hobeia itten zan ordun. Ni neezako, e.
- Ardik hobeto zainduta.
- Bai.
- Ondo kontu inda.

3. Soroko eta baratzeke lanak

- **Erref:** ABL-004/005
- **Iraupena:** 0:01:10. **Hasi:** 00:05:22. **Bukatu:** 00:06:32
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Natura » Meteorologia
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Baserria » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa

Laburpena:

<p>Goizean jaiki eta etxeko lanak egin ondoren sorora joaten ziren. Euria etortzen bazan ezin zuten lanik egin. Baratzea ere bazuten, aza, babarruna, baba txikia eta horrelakoekin.</p>

Transkripzioa

- Ze in behar izaten zenduen ordun?
- Itzulen? Jesus! Goizen jeiki, zeozer hartu, eta, beno, seittun ez, gero etxeko lanak. Ttiki-ttikik giñela, ama enbalidoa gendun, eta guk etxeko ohiak ein eta etxen pixkat gauzak txukundu ta. Gero behiyek lotu eta ordun soroa jun ta [arren] ibili, lurra konpontzeko, eta gero, ba, artoa in behar bazan —bai, egualdie nolakoa zan´e—, artoa in behar bazan, oso ondo zeatzen giñun, baiño ebie etortzen bazan, eonen berriz´e, eon in behar! Ahal dan bezela, eon in behar! Ta ze esango dizut nik hortik aurrea?
- Ta baratza-o izaten zenduen?
- Bai, beti, koxkor bat. Ez uain [aiñe] ez, baiño beti, aza... Aa! Oaiñ´e ikeragarri gustatzen zaizkit aza ta babarruna. Gustoa jaten dittut! aAa, babarruna, baba, baba txikie...

4. Baserriko eguneroko janariak: babarruna, ardikia, sagarra...

- **Erref:** ABL-004/006
- **Iraupena:** 0:03:24. **Hasi:** 00:06:32. **Bukatu:** 00:09:56
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:

<p>Lehen ardikia egunero jaten zuten, neguan behintzat. Ardia hil ondoren gatza ematen zioten ontzi batean sartuta. Ontziak zuloak zituen gatza ateratzeko eta egun batzuk ondoren atera eta zintzilika jartzen zuten. Geatzeko uretan beratzen zuten. Igandetan babarrun zuria jaten zuten eta pozik. Postrerako sagarra. Orduko esnea, gain askorekin. Intxaurrak ere jaten zituzten. Ogia, berriz, gutxi izaten zuten eta udarako gordetzen zen. Taloak. Denek ontzi beretik jaten zuten.</p>

Transkripzioa

- Gero, gaiñian, ai, hoi ez zait gustatzen: ardikie. Ardikie, ardikie, [zeziña]... ba! ez zait gustatzen.
- Ez? Hua lehen dextentetan jaten zenduen?
- Bai, egunero.
- Egunero?
- Bai, udaran ez, baiño negu parten, bai! Ta hue babarrunai nahastuta-ta. Nei ez zin gustatzen, ez zitzaten gustatzen.
- Ze izaten zan hoi, ardiya...?
- Ardie hil, eta gero egun bat edo bi euki, ta geo gatza eman.
- Nola ematen zitzaion gatza?
- Zea baten, ontzi baten. Eta ontzi harek zun, txulok zittun, hari gesala behera juteko. Gesala behera juten zitzaion hari, ta gero, ba, hortxe, ez dakit, ba, dozena erdi bat —ni ahaztuta nao hoi—, dozena erdi bat egunen eo, han euki ta geo txintxilika jarri. Ta handik puskatu ta beratzen, gauen beratzen euki, ta goizen baburrunei hua sartu.
- Ta ze izaten zan lehorra ta gaziya o ze izaten zan?
- Ez, geatzan zan.
- Bai, e?
- Bai, bai, bai.
- Uretan.
- Udetan. Gauen beratzen zan. Ez, ez, gozua izaten zan, baiño beti aspertu itten zan. Baiño... Ta jaieten'e ez, jaietan beti babarruna txuria izaten gendun. Bai. Ta hue txoixoak, hola, txoixo muturrek... txintxo kontu inda, e! Guk jaietan babarruna zurie. Hue jaie etortzeko pozik! Baiño ez oain bezela postreik-eta ordun, e? Sagarra balin bazan etxen, sagar bat ta akabo. Gaiñen esnea. Hoi bai, aizu. Pertzaka esnea. Ai! Gogoatzen zat ze gaiñe eukitzen zun.
- Gaiña gustatzen zitzaizuen?
- Gustatu... Beno, gustatu bai itten zan, baiño guk geok hola, ze, ogie gutxi, ordea, ordun'e eta guk gaiñe hola jarri zean gaiñen ta jaten gendun. Baiño hemengo nere, gure umek, eskolatik etorri ta zean jartzen nien, katillu baten, goizen [gaiñekin], eta ogi... bi ogi tarten. Hemen beak esaten due "ene, ze goxoa!", azukrea botata. Indar zerbait in beharra zeon gaxoi, indar itteko. Ta guk, berriz, indarra ez gendun izango, baiño guk esnegaiñe.

Ta eskolati etxea jundakon, intxaurrak. Guk intxaur asko izaten gendun, eta aldiko dozena erdi bat eo hola. Baiño ogi gutxi! Ogie udarako gordetzen zan. Ordun...

- A bai?

- Guk bai. Gure etxan behiñipehin hala itten zan, udarako ogie gorde.

- Ta negun talua jan?

- Negun? Eguardin'e taloa, egualdi txarra baldin bazan. Hoi bai, taloa! Eta, aizu, eskolati etxea jun, eta nik ez dakit ze... babarrunan saldakin taloa zuku-zuku-zuku in, ta fuente bateti jartzen zan ordun, e! Ta danak handik jan. Geo baburruna. Eta gu talo ta esne zalek giñen, eta uaindio're jango nukela iruitzen zat, esne hotzakin talo beroa.

5. Eskolan burla egiten zieten

- **Erref:** ABL-004/007
- **Iraupena:** 0:03:43. **Hasi:** 00:09:56. **Bukatu:** 00:13:39
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
- Baserría » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Baserría vs. Kalea

Laburpena:

<p>Eskolara joaten zirenean burla egiten zieten taloa gosaltzen zutelako. Lurrina botatzen zutela esaten zieten eta maistra asko haserretu zen halako batean. Eskola herrian bertan zegoen. Maisua eta maistra zeuden, biak kanpotarrak. Maistra oso ona zela dio, burlak moztu egin zituelako. Burla egiten zuten haiek etxe aberatsetakoak omen ziren. Gurasoek ahal zutena egin zuten garaiko gabezia kontuan hartuta. </p>

Transkripzioa

- Guk jaki beharrik, guk jaten gendun. Korrika eskolaa! Eskolaa etorri, etortzen giñen eskolaa, goizen etortzen giñenen, "Hau den lurriñe —bero-hotza hokin ta—, hau den lurriñe" ta "Hok, hok taloa janda etortzen dittun" ta burla itten ziguen.

- Burla iten zizuen?

- Burla itten ziguen.

- Ze jaten zuen ba bestek?

- Hoi, ba, oain esango dizut. Ta... hil zan gaixoa, nere aldamenekok —gu danak baten etortzen giñen ta— baten esan zion: "Hik ze jaten den? Hik ze jaten den, ba?!" Guk'e taloa ta esnea [ez diñau...]" hola esan zion. Ta eskolaa sartu giñan baten maistra esan zioen ahoti lurriña botatzen gendula. Kastillanoa gendun maistra. Zeozer entendittu itten gendun. Ta "Ahotik lurriña?" zer zan hori ta "humo" hola. Hori gogun dauket. Eta bi zian behiñipehin. Ene! Majiña bat burla in ziguen! Eta batek entendittu zun, ta eskolako aten sartu, ta baxtarretio aurea jun zan. Ta bestea uaindi Fraisoron, han dao bestea, eta harek. Maistrak, ño, berotu zan maistra ta harek in zizkiun pakek. Guk ze... ze jan behar gendun, ba, guk? Ta akabo, orduntxe pakek in zian, guri gehio ez ziguen burlik in. Abarkak, gu abarka ta galtzerdi, ez holako zapatilla zeakin, abarka ta galtzerdikin-ta etortzen giñen. Ze burlek itten zien...!

- Bai, baiño zuek honea etortzen ziñaten, Abaltzisketa aldea etortzen ziñaten eskolaa? Noa juten ziñaten?

- Ta orduako holako zea... liskarrak eta?

- Bai. Bai, bai, gerra aurria [eon] zan. Gero gerra etorri zan. Eta aitte, aitte zana, hola eskuk okertu zitzazkion, zeak, reumak, baiño... baiño... kozkorrak ateata ta. Bi anai soldau eta, zaharrena libratzeko, hirugarrena soldau jun zan. Eaman zuen. Eta, aizu, aittek ardiei lepoti heldu, eta ahizpa —hil zuen gaixoa, nere aurrekoa zan—, Maria izena zuna, eta, harek eta nik ardik jetzi. Guk ze jetziko giñuzen?

- Zer ziñaten txikik ordun?

- Txikik? Bai, nik hamar urte, nik hamar-hamaika urte nittun. Eta hamasei urtekin aitte ta ama hilda geldittu giñen. Pentsa ze pasatakok gean!

- Ta zuek ordun, gerra aurretik, hoixe, baserrin, eskolan ta hola.

- Bai.

- Ta gerra garaian ze kanbio izan zan o zuek nola bizi izan zenduen hoi ?

- Gerra denboan? Ba guk lana in behar ordun'e. Bai. Lehen esan dizutena, artzai ta, etxeako... etxen lan... bueno, uain bezelako ganau taldeik-eta ez, bost behi izaten zien. Eta hairi jana eman ta, hairi arbie ekarri ta, belarra ta [udaran] belarretan ta... Ene! Ni ez nintzen aitzen, baiño nere ahizpa segan aitzen zan belarra ontzeko ebakitzen. Pentsa ! Aitte, aittek ez zun... harek ez zun [gixajok]. Ta ama, berriz, enbalidua gendun.

- Ta anaiak soldadu.

- Anaiak soldadu, ta han zien mixerik. Gero anai gaztea, ni baiño gaztegoa, hue etxen zan, hue etxen eoten zan. Ta, bueno, aittei ta [lagun]. Bai, endredoa zan ordun'e ta! Ez oain [aiñe] ardi pentsuk-eta ematen-ta ordun ez zan, baiño haik zaindu in beharra zeon. Ta gero gazta in behar ta, arkume ta... uf!

- Lana sobran.

- Bai, bai.

7. Tiro-soinua Larraitx aldean

- **Erref:** ABL-004/010
- **Iraupena:** 0:02:40. **Hasi:** 00:18:30. **Bukatu:** 00:21:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

Gerra garaian, Larraitx aldera kanoiekin egin zuten tiro eta zulo handi bat egin zuten. Soinu ikaragarriak entzuten zituzten bi edo hiru egunetan. Beste behin, soldaduak pasa zirela eta, beldurrez egon ziren. Zein soldadu ziren ahaztu du, militarrek ziren. San Fermin inguruan gertatu zen hori. Tiroak zirela ere, lanean jarraitu zuten, nahiz eta beldurrez egon.

8. Zapi zuri bat teilatu gainean, karlistak zirela adierazteko

- **Erref:** ABL-004/011
- **Iraupena:** 0:01:12. **Hasi:** 00:21:10. **Bukatu:** 00:22:22
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Jarrera politikoak » Karlismoa, liberalismoa
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerran hildakoak eta zauritutakoak

Laburpena:

Teilatu gainean, beraien ideologia karlista zela adierazteko, trapu zuria jarri behar zutela esan zieten. Anaia Santanderren hil zuten.

9. Ideia politikoengatik gertatutako tirabirak

- **Erref:** ABL-004/012
- **Iraupena:** 0:03:48. **Hasi:** 00:22:22. **Bukatu:** 00:26:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Jarrera politikoak » Liskarrak politikan
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura

Laburpena:

Gerra ondoren multak jartzen zituzten eta etxeko janariak entregatu egin behar izaten zituzten. Batzuk arro arro ibiltzen ziren. San Joanetan festak izaten ziren. Herrian bi soinujole zeuden, bat ezkerrekoa eta bestea eskuinekoa. Autobusean ere ez ziren denak berdinak. Maizterrak ziren baserri batekoei gertatutakoa kontatzen du, alderdien arteko tirabiren ondorioz.

10. Errazionamendua nolakoa zen

- **Erref:** ABL-004/014
- **Iraupena:** 0:02:37. **Hasi:** 00:27:08. **Bukatu:** 00:29:45
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura

Laburpena:

Errazionamendua nolakoa izaten zen eta zein produktu erabiltzen zituzten kontatzen du. Goserik ez zuten pasa baina miserian ibiltzen ziren dena entregatu behar izaten zen eta. Denak tratu berdina izaten zuten.

11. Taloa nola egiten zuten

- **Erref:** ABL-004/015
- **Iraupena:** 0:04:17. **Hasi:** 00:29:45. **Bukatu:** 00:34:02
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Baserria » Baserriko lanak » Garia
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:

Aita eta amak ahal zutena egiten zuten. Gazta egiteko esku hotzak behar ziren. Taloa nola egiten zuten kontatzen digu. Taloa egiteko zein tresna erabiltzen zituzten azaltzen du. Oraindik ere taloa egiten du.

12. Talok erretzeko modu ezberdinak

- **Erref:** ABL-004/016

- **Iraupena:** 0:03:20. **Hasi:** 00:34:02. **Bukatu:** 00:37:22
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Baserria » Baserriko lanak » Garia
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:

Bere aitek ere taloak egiten zituen, gozo gozoak eta meheak. Taloak erretzeko modu ezberdinak erabiltzen zituzten.

13. Etxean ogia nola prestatzen zuten

- **Erref:** ABL-004/017
- **Iraupena:** 0:03:01. **Hasi:** 00:37:22. **Bukatu:** 00:40:23
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Baserria » Baserriko lanak » Garia
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:

Ogia egiteko prozesua azaltzen digu. Zakarrak txekorrentzako gordetzen zituzten. Masa bezperatik prestatzen zuten. Astean behin prestatzen zuten, udara partean. Neguan berriz, taloa. Opila egiten zietenean poza handia hartzen zuten.

14. Txerria hildakoan ingurukoei partitzera

- **Erref:** ABL-004/018
- **Iraupena:** 0:02:07. **Hasi:** 00:40:23. **Bukatu:** 00:42:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Baserria » Baserriko lanak » Abere-hiltzea
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak

Laburpena:

<p>Txerria hiltzen zutenean odolkia partitzera etxeetara joan behar izaten zuten. Txanponen bat ematen zien eta eltzeitsuan gordetzen zuten ondoren festetan zerbait erosteko. Eltzeitsua lurrezkoa izaten zen. Txokolate pixka bat ere ematen zieten batzuetan. Txerria hildakoan auzokoei partitzen zitzaien.</p>

15. Txerria nola hiltzen zuten

- **Erref:** ABL-004/019
- **Iraupena:** 0:02:22. **Hasi:** 00:42:30. **Bukatu:** 00:44:52
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Abere-hiltzea

Laburpena:

<p>Hil aurretik txerria artoarekin gizendu egiten zuten. Hil bezperan ez zitzaion janik ematen. Hiltzeko mako bat erabiltzen zuten eta horretarako hiltzailea etortzen zen. Behin txerria hiltzeko izan zituzten arazoak gogoan ditu. Mahaiaren gainean hiltzen zuten eta ondoren zintzilikatu egiten zuten.</p>

16. Odolkiak nola prestatzen zituzten

- **Erref:** ABL-004/020
- **Iraupena:** 0:04:03. **Hasi:** 00:44:52. **Bukatu:** 00:48:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Baserria » Baserriko lanak » Abere-hiltzea

Laburpena:

<p>Txerriaren odola sukaldara eraman eta barrunbeekin eta berdurarekin odolkiak prestatzen zituzten. Eltzean egosi ondoren zintzilikatu jartzen zituzten.</p>

17. Odolkiak nola lotzen zituzten

- **Erref:** ABL-004/021
- **Iraupena:** 0:01:32. **Hasi:** 00:48:55. **Bukatu:** 00:50:27
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Baserria » Baserriko lanak » Abere-hiltzea

Laburpena:

<p>Odolkiak nola lotzen zituzten erakusten digu.</p>

18. Aitak ardi ilearekin haria egiten zuen

- **Erref:** ABL-004/022
- **Iraupena:** 0:02:44. **Hasi:** 00:50:27. **Bukatu:** 00:53:11
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:

<p>Aitak ardi ilearekin egindako haria zertarako erabiltzen zuten. Aitak haria nola egiten zuen azaltzen digu. Haria egin aurretik amak ilea xaboia eta urarekin garbitzen zuen.</p>

19. Anaia gaixotu egin zenekoa

- **Erref:** ABL-004/023
- **Iraupena:** 0:03:49. **Hasi:** 00:53:11. **Bukatu:** 00:57:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Medikak eta sasimedikak
- Baserría » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak

Laburpena:

Aitak galtzerdiak egiten zituen, oso politak. Anai bat soroan lanean ari zela gaixotu egin zen. Herriko praktikantea etorri zitzaien etxera eta hurrengo egunean abere gainean Amezketara eraman zuten. Bitartean amak ahia prestatu zion arrautza gorringoa nahastuta.

20. Abere gainean, anaia Amezketara eraman zuten

- **Erref:** ABL-004/024
- **Iraupena:** 0:02:58. **Hasi:** 00:57:00. **Bukatu:** 00:59:58
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Gaixotasunak
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:

Gomazko abarkak (zatak) jantzita, aitak lagundu zuen eta anaia Donostiara eraman zuten, medikuarengana. Bueltan, anaia oinez itzuli zen eta etxean zaindu zuten sendatu bitartean.

21. Aitak galtzerdiak egin zizkion medikuari

- **Erref:** ABL-004/025
- **Iraupena:** 0:01:08. **Hasi:** 00:59:58. **Bukatu:** 01:01:06
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Medikak eta sasimedikak

Laburpena:

Amezketako medikuak praktikanteari zera esan omen zion, gaixoaren galtzerdiak gustatu zitzaizkiola. Aitak galtzerdi pareak egin zion medikuari eta hark duro zilarra eman zion.

22. Puskatutako arropa konpontzen ikasi zuten

- **Erref:** ABL-004/029
- **Iraupena:** 0:02:49. **Hasi:** 01:06:44. **Bukatu:** 01:09:33

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak

Laburpena:

Bi pare zapata izaten zituzten, bat elizara joateko eta bestea etxean ibiltzeko. Igandetan arropa berezia janzten zuten. Oraindik ere arropa onak egunero erabiltzeak pena ematen dio. Arropa guztia etxean konpondu egiten zuten. Galtzerdiak asko puskatzen zitzaizkien eta haiek ere konpondu egiten zituzten. Kakorratzean ere ikasi zuen.

23. Etxeko lanak eta arropa garbiketa

- **Erref:** ABL-004/030
- **Iraupena:** 0:02:15. **Hasi:** 01:09:33. **Bukatu:** 01:11:48
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserrria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Garbitasun pertsonala

Laburpena:

Josten ikasi behar izaten zuten. Etxeko lanak egiten ikastea ere garrantzitsua zen. Errekan arropak garbitzeko harri bat izaten zen eta bertan usten zituzten galtzerdiak beratzen.

24. Arropak nola garbitzen zituzten

- **Erref:** ABL-004/031
- **Iraupena:** 0:02:23. **Hasi:** 01:11:48. **Bukatu:** 01:14:11
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserrria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Garbitasun pertsonala

Laburpena:

Atearen ondoan mahai bat jartzen zuten arropak garbitzeko. Xaboia eman eta eskuekin arropak marraskatzen zituzten. Kamisetak lodiak izaten ziren eta lehortzea kostatzen zitzaien. Ur epela botatzen zuten xaboia kentzeko. Horren inguruko esaera zahar bat erakusten digu.

25. Aitak galtzerdiak egiteko erabilitako tresnak

- **Erref:** ABL-004/035
- **Iraupena:** 0:02:37. **Hasi:** 01:17:50. **Bukatu:** 01:20:27
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserrria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

- Bestelako kontuak » Irudiak grabatzen

Laburpena:

<p>Gauzak jasotzen erakutsi zien. Hori eta dotrina. Aitak galtzerdiak egiteko erabiltzen zituen tresnak erakusten ditu.</p>

26. Garai bateko zuhaitzak

- **Erref:** ABL-004/036
- **Iraupena:** 0:01:41. **Hasi:** 01:20:27. **Bukatu:** 01:22:08
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria
- Baserria » Baserriko lanak » Mendiaren aprobetxamendua

Laburpena:

<p>Inguruan haritza, gaztaina eta lizarra izaten ziren. Pagoa ere bai. Gaztaina asko bildu izan ditu. Aurten ere asko jan ditu. Sua egiteko ere gaztainaren egurra erabiltzen zuten. Pagoa menditik ekartzen zuten ogia erretzeko. Garai hartan pinurik ez zegoen.</p>

Transkripzioa

-Hemen ingurun ze, ze arbola izaten zian ba bestela? Danetik?
 -Hemen ordun zan haitze, uain norteko haitze baiño ordun ez, ordun aitze, gaztaiñe ta lizarra.
 -Erreka bazterretan?
 -Bai.
 -Ta pagoik eta?
 -Bai, bai, bai, hua're bai, bai hua're bai, hoitxek, lizarra, pagoa, haitze eta gaztaiñe. Gaztaiñe Jesus... Gaztaiñe emakumea, majiña bat bildu giñin, ta aurten ea, gaztaiñ asko jaten deu alabak eta biyok, semei ez zaio gusteatzen.
 -Ez?
 -Ez. Gustatu, bi-hiru jateittu, baiño guk, alabak eta biok...
 -Bata bestean atzetik.
 -Bai!
 -Ta garai haitan ze arbola apreziatzen zan, e, adibidez sutako?
 -A! Guk gaztaiñik ber, gaztaiñ haundik oso, zea haundik, gaztaiñeri haundie gendun ta, altza ta, altza, altza're ba dakizu /bakizu/ [...] kontau nizun altza ta. Ze esango dizut ba nik, haitze arbol, adar batzuk eta...
 -Ez zan izaten e, ba pagua nahiyo sukaldeako ta?
 -Bai, menditi ekartzen zan pagua, egurre Jesus... ogie erretzeko, ogie erretzeko pagoa. Bai. Ta gero piñue're bai baiño guk ez gendun geok piñuik, herrikotio, herriko, gero asko zanez sorteo itte zun ta.
 -Baiño zuek txikik ziñaztenen hemen ingurun piñuik bazan?
 -Ez, nik ez nun ezautu
 -Geroa etorri
 -Geroa, geroa, buf hoi

27. Inguruko iturriak

- **Erref:** ABL-004/037
- **Iraupena:** 0:01:48. **Hasi:** 01:22:08. **Bukatu:** 01:23:56
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserrria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak
- Euskara » Lexikoa

Laburpena:

<p>Inguruan iturri famatua dago, "nikoleta" esaten diotena. Kea botatzen omen du. "Sorroso" esaten zioten beste iturri batetik edateko ura ekartzen zuten. Edateko plazatik ere ura ekartzen zuten.</p>

Transkripzioa

-Ta uaineikan'e mozzorro horrekin ta, ene, ni uain ez naiz juten, ez due nahi're ni jutea ta hor, guk auzkalden, iturri oso famatue da hemen.
-A bai? Ze, ze iturri da ba?
-Bai. E?
-Ze iturri?
-Nikoleta esaten diouna.
-Nikoleta?
-Nikoleta esanten dioun iturrie.
-Ta zeatik da ba famatua?
-Zeatik, uain'e ure epela eongo da ez dakit kea ez ote dun botatzen, ke pixkat, bai, bai. Ta geo beste bat'e bagendun gure jatetxetio, urrutixio baiño hue eateko ekartzen gendun, Sorroso esaten zien, esaten giñoken Sorroso, eta handio're bai, baiño hue bai, harek hola negu parten,[...] hola pixka pixkat bota, baiño epela e, han bertan epela baiño etxea etortzeako hoztu itten zan, hoixe. Ni horrea juten naiz, juten nitzen ia bai, sei zazpi hillabeten, ez zuen nahi hok ni jutea, zeati eroi ingo omen nitzen ta ez dakit ze ingo baintzen, bai nire txarra da egie esan, baiño buelta in det nik hauntza.
-Ur billa?
-Bai. Ur billa ez, buelta bat eman, han ude ean, hauntza jun, ude ean exeita jarri ta gero, ta baztarrai beidatuz gustoa eon, nik ez, nik e hau ekarri zan ezkeoz ez palta balin badet ekartzen det [...] baiño gaiñentzen ez.
-Baiño garai baten bai bueltan ur billa...
-Bai, ene!
-Esan dezun, zea, iturri famoso hortan eatekua hartzen zenuen o eateko beste noabaitea juten ziñaten?
-Plazatik ekarri behar eateko're, urtia're bai [...] ttiki ziela, gustoa juten omen zien, ta horrea juten zien, uda ekartzea, ur freskoa.

28. Bizimodua gogorra zen, neguan bereziki

- **Erref:** ABL-004/040
- **Iraupena:** 0:02:40. **Hasi:** 01:26:26. **Bukatu:** 01:29:06
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserrria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Natura » Meteorologia

Laburpena:

<p>Herrira joan behar izaten zuten ur bila eta arropak garbitzera. Gogorra zen baino egin behar izaten zen. Neguan artoa edo babarruna aletzen egoten

ziren. Lehen haize gehiago izaten zen. Sua pizteko beldurrez ibiltzen ziren eta alkohola erabili behar izaten zuten. Umeak eskolara bidaltzen zituenean bazkaria prestatzen zuen.</p>

Transkripzioa

-Herriaiño jun bihar izaten zenuen ur billa?

-Bai, ta erropak jotzea re bai e

-Herria?

-Bai

-Hemen erreka urrutigo geatuko zitzaizuen?

-Ez. Gu uda ekarri zuenen, hemen ez zan ezen paltik e

-Baiño hoi baiño lehenago ekarri aurretik?

-Ekarri aurretik deak plaza jun ber!

-Danak?

-Danak!

-Erropa jotzea're plaza?

-Bai!

-Ur billa zuentzako plaza?

-Plaza!

-Ta ganaduak eateko?

-Baita're!

-Plaza?

-Nik jaiotetxetik ze, gaiñentzen hemen kamio ixkiñen ta ba dakizu /bakizu/ zerbaitte, jaiotetxetio diferentzie, baiño udekin ñios! Gorra huaun e, hue gorra zan e, elurra bazan, bueno egie esan, gizonak asko launtzen zin e, egualdi txarra baldin bazan, harek udek ekarriko zittun etxea, hoi bai, hoi bai. Egurra txikitu ta uda ekarri ta hoi bai. Baiño iñ iñ behar ordea. Ta uain nagu parten aitzen giñen gure harek e bazin haria iteko zea bazun eta, zea itten zun harie in harek'e, ta gero ni galtzerdik itten, harek gero pillan jartzen zittun, eta nik tarteaz nunen, baiño nik behiñik behiñ o artoa aletu, o baburruna aletu negu parten. Umeak eskolan, haik etxea etortzeako bai gusto asko patatak eo. Hoi're esan behaizut. Hemen haize ikaragarri izaten zan, uain ez da izaten lehen [...] baiño ikearrizkoa, aspaldi paken gare, torriko da, torriko da, zea ta, hok eskola juten zien, esnea o pixkat epelduta zeakin, zea ogikin al zan bezela, zea, esto...

-Alaba: Hego haizea zanen?

-Hego haizea zanen, goatzen al zea?

-Alaba: Ez, esan itezulako.

-Bai, esango ez det ba, hola hiru anka txikikin ze bat...

-Alaba: [...]alkoholakin itten zan

-Alkoholakin itten zan, han kazo txikin esnea beotu, eta kafesnea o ala eman ta hoi zea, eskola juten zien hok gaixok, eta geo hok etortzen eguardiñ'e haize haundie eta al zan, nik ze esango dizut ba arrautze o zerbait eman berriz'e, eta baiño illuntzeako haizea gelditzen bazun bai azkar asko, zea, porru patatak eo patatak jarri, bai, otorduik in gabe...

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2026-02-28

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkarte

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com